Ceturtdiena, 2019. gada 28. novembris

P9_TA(2019)0081

Krievijas Federācijas nesenās darbības pret Lietuvas tiesnešiem, prokuroriem un izmeklētājiem, kas iesaistīti 1991. gada 13. janvārī Viļņā notikušo traģisko notikumu izmeklēšanā

Eiropas Parlamenta 2019. gada 28. novembra rezolūcija par Krievijas Federācijas nesenajām darbībām pret Lietuvas tiesnešiem, prokuroriem un izmeklētājiem, kas iesaistīti 1991. gada 13. janvārī Viļņā notikušo traģisko notikumu izmeklēšanā (2019/2938(RSP))

(2021/C 232/09)

Eiropas Parlaments,

— ņemot vērā iepriekšējās rezolūcijas par Krievijas Federāciju,

— ņemot vērā Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (Eiropas Cilvēktiesību konvenciju),

— ņemot vērā Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju,

— ņemot vērā Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām,

— ņemot vērā Eiropas Konvenciju par savstarpējo palīdzību krimināllietās,

— ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu,

— ņemot vērā ANO Pamatprincipus par tiesu varas neatkarību,

— ņemot vērā 2019. gada 12. novembra viedokļu apmaiņu Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejā [1],

— ņemot vērā Reglamenta 132. panta 2. un 4. punktu,

A. tā kā Molotova–Rībentropa pakta tiešas sekas bija fakts, ka komunistiskā PSRS anektēja Lietuvas Republiku, tāpat kā citas valstis;

B. tā kā Krievijas Federācijai saskaņā ar tās saistībām atbilstoši Vispārējo cilvēktiesību deklarācijai un Eiropas Cilvēktiesību konvencijai un kā Eiropas Padomes un Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas pilntiesīgai loceklei ir pienākums ievērot demokrātijas principus, tiesiskumu, kā arī pamatbrīvības un cilvēktiesības;

C. tā kā laikā no 1991. gada 11. līdz 13. janvārim PSRS bruņotie spēki īstenoja agresiju pret neatkarīgo Lietuvas valsti un cilvēkiem, kuri miermīlīgi mēģināja aizstāvēt Viļņas TV torni, kā rezultātā 14 cilvēki gāja bojā un gandrīz 800 tika ievainoti; tā kā padomju bruņoto spēku apspiedošās darbības turpinājās līdz brīdim, kad Maskavā 1991. gada augustā notika apvērsuma mēģinājums;

D. tā kā šāda asinsizliešana tika nosodīta visā pasaulē, tostarp nosodījumu pēc dažām dienām Maskavā notikušās masu demonstrācijas laikā izteica arī Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas Augstākās padomes priekšsēdētājs;

E. tā kā Krievijas Federācija 1991. gada 29. jūlija Līgumā starp Lietuvas Republiku un Krievijas Padomju Federatīvo Sociālistisko Republiku par pamatu attiecībām starp valstīm atzina neatkarīgas Lietuvas Republikas atjaunošanu 1990. gada 11. martā;

[1] https://www.europarl.europa.eu/ep-live/lv/committees/video?event=20191112-0900-COMMITTEE-LIBE

F. tā kā Krievijas Federācija uzņēmās bijušās Padomju Savienības tiesības un pienākumus un ir tās pēctece valsts;

G. tā kā 2019. gada 27. martā Viļņas apgabaltiesa pasludināja spriedumu tā dēvētajā 13. janvāra lietā, kurā bijušais Padomju Savienības aizsardzības ministrs Dmitrijs Jazovs, padomju armijas bijušais Viļņas garnizona komandieris Vladimirs Ušopčiks, bijušais VDK īpašo spēku komandieris Mihails Golovatovs un 64 Krievijas, Baltkrievijas un Ukrainas pilsoņi tika atzīti par vainīgiem kara noziegumos un noziegumos pret cilvēci par to, ka viņi bija piedalījušies agresijā pret Lietuvas valsti;

H. tā kā visi šajā agresijā apsūdzētie tika tiesāti aizmuguriski, izņemot divus bijušos padomju armijas virsniekus Juriju Meļu un Genādiju Ivanovu, un apsūdzētajiem tika noteikts cietumsods uz laiku līdz 14 gadiem; tā kā 2019. gada pavasarī pasludinātie spriedumi attiecas uz traģiskajiem notikumiem pēc Lietuvas neatkarības deklarācijas pieņemšanas 1990. gada 11. martā un uz tiem padomju varas mēģinājumiem piespiest Lietuvu atsaukt neatkarības deklarāciju, kas sākās ar ekonomisko blokādi 1990. gada pirmajā pusē un noslēdzās ar brutālajiem centieniem gāzt Lietuvas valdību 1991. gada janvārī;

I. tā kā, veicot 13. janvāra lietas pirmstiesas izmeklēšanu, Lietuvas Republikas iestādes ir aktīvi pieprasījušas, lai Krievijas Federācijas kompetentās iestādes sniegtu tiesisko palīdzību šajā kriminālprocesā, taču Krievijas Federācija nesadarbojās;

J. tā kā tiek uzskatīts, ka Krievijas Federācija aktīvi piesedz un aizsargā vadošās amatpersonas un cilvēkus, kas piedalījās bruņotā agresijā pret nevainīgiem un neapbruņotiem civiliedzīvotājiem, piemēram, 1991. gada janvāra notikumu laikā atbildīgo militārpersonu Mihailu Golovatovu, un veic visus iespējamos pasākumus, lai palīdzētu viņiem izvairīties no atbildības;

K. tā kā Krievijas sākotnējā reakcija uz tiesas spriedumu bija negatīva un Krievijas Valsts dome apgalvoja, ka tiesas process ir "politiski motivēts", "mēģinājums pārrakstīt vēsturi", un Krievijas Ārlietu ministrija paziņoja, ka "tam noteikti sekos turpmāka reakcija";

L. tā kā laikā no 2018. gada jūlija līdz 2019. gada aprīlim Krievijas Federācijas Izmeklēšanas komiteja ierosināja vairākas krimināllietas pret Lietuvas Republikas prokuroriem, izmeklētājiem un tiesnešiem, kas bija iesaistīti 13. janvāra lietas izmeklēšanā un iztiesāšanā, pamatojoties uz Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 299. un 305. pantu, kas paredz kriminālatbildību par "nevainīgas personas tīšu saukšanu pie kriminālatbildības" un par "tiesneša (tiesnešu) taisītu apzināti netaisnu tiesas spriedumu, lēmumu vai citu tiesu iestādes nolēmumu";

M. tā kā šī Krievijas Federācijas veiktā politiski motivētā kriminālvajāšana var izraisīt centienus ļaunprātīgi izmantot Interpola sistēmu un citus divpusējus un daudzpusējus sadarbības nolīgumus, lai ierobežotu 13. janvāra lietas izmeklēšanā un iztiesāšanā iesaistīto prokuroru un tiesnešu tiesības kratīšanas, pratināšanas un apcietināšanas laikā; tā kā Krievijas Federācija var mēģināt prasīt starptautiskus apcietināšanas orderus šajos tiesas procesos iesaistītajām Lietuvas amatpersonām;

N. tā kā Krievijas Federācijas valsts kontrolētie plašsaziņas līdzekļi, kā arī valsts oficiālie pārstāvji īsteno propagandas un dezinformācijas kampaņu, kuras mērķis ir izplatīt sazvērestības teorijas saistībā ar 13. janvāra lietu, un tā ir daļa no hibrīddraudiem pret ES un demokrātiskām iekārtām;

O. tā kā tiesiskums, tostarp tiesu varas neatkarība, ir viena no kopīgajām vērtībām, uz ko balstās Eiropas Savienība; tā kā Komisija kopā ar Parlamentu un Padomi saskaņā ar Līgumiem ir atbildīga par to, lai tiktu garantēta tiesiskuma kā Savienības pamatvērtības ievērošana un nodrošinātu, ka tiek ievēroti ES tiesību akti, vērtības un principi;

P. tā kā jebkuras dalībvalsts tiesneši ir arī visas Eiropas Savienības tiesneši;

Q. tā kā tiesu varas neatkarība ir tiesiskuma pamatā un ir būtiska demokrātijas darbībai un cilvēktiesību ievērošanai; tā kā tiesu varas neatkarība ir nostiprināta Pamattiesību hartas 47. pantā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. pantā;

R. tā kā ANO Pamatprincipi par tiesu varas neatkarību paredz, ka visu valdības un citu iestāžu pienākums ir respektēt un ievērot tiesu varas neatkarību; tā kā tie arī paredz, ka nav pieļaujama neatbilstīga vai nepamatota iejaukšanās tiesas procesā ([2]);

S. tā kā Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā ir jo īpaši noteikti tādi principi kā vienlīdzība likuma priekšā, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu kompetentā, neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā;

T. tā kā 1. pants Eiropas Konvencijā par savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Krievijas Federācija ir ratificējusi, nosaka, ka "Līgumslēdzējas Puses saskaņā ar šīs Konvencijas noteikumiem apņemas sniegt cita citai visu iespējamo palīdzību procesuālajās darbībās attiecībā uz nodarījumiem, sodu piemērošana par kuriem laikā, kad tiek lūgta palīdzība, piekrīt Pieprasītājas Puses tiesu varas iestāžu jurisdikcijai";

U. tā kā Krievijas Federācija arvien vairāk pārkāpj starptautiskās tiesības, neievēro starptautiskās saistības un ieņem nostājas, kas ir pretrunā labām kaimiņattiecībām, tādējādi mazinot jebkādas turpmākas sadarbības izredzes,

1. pauž solidaritāti ar 13. janvāra lietas cietušo ģimenēm, kuri tika nogalināti un ievainoti demonstrāciju laikā, un izsaka savu līdzjūtību;

2. norāda, ka Krievijas Federācijas varas iestāžu rīcība attiecībā uz Lietuvas tiesnešiem un prokuroriem pārkāpj juridiskās pamatvērtības, jo īpaši tiesu varas neatkarību, kā arī principu, ka cilvēktiesības un brīvības drīkst likumīgi ierobežot tikai tādiem nolūkiem, kādiem šādi ierobežojumi ir paredzēti starptautiskajās tiesībās;

3. atgādina, ka prokuroru un tiesnešu kriminālvajāšana par viņu profesionālo darbību ir nepieņemamas ārējās ietekmes veids, kas ir pretrunā tiesību prioritātei;

4. uzsver, ka tiesvedību šādās krimināllietās, kas vērstas pret prokuroriem un tiesnešiem, nevar uzskatīt par likumīgu;

5. stingri nosoda šos Krievijas varas iestāžu izdarītos starptautisko tiesību pamatprincipu un normu pārkāpumus un iebilst pret šiem politiski motivētajiem kriminālvajāšanas gadījumiem;

6. pauž solidaritāti ar Lietuvas prokuroriem, izmeklētājiem un tiesnešiem, ko Krievijas Federācija apsūdz šajā lietā, un ar Lietuvas valdības centieniem informēt par šo lietu un ierobežot kaitējumu un apdraudējumu, ar kādu saskaras Krievijas varas iestāžu nelikumīgi apsūdzētās personas;

7. uzsver, ka vispārēji atzītās tiesnešu un prokuroru neatkarības garantijas aizliedz tiesām jebkādā veidā iejaukties tiesas spriešanā vai realizēt pat visniecīgāko ietekmi uz spriedumu, kā arī saukt pie atbildības tiesnesi par viņa pieņemto spriedumu vai iejaukties prokuratūras darbā lietu izmeklēšanas laikā;

8. aicina Krievijas Federācijas valsts pārvaldes iestādes izbeigt kriminālprocesus, kas sākti pret 13. janvāra lietā iesaistītajiem Lietuvas prokuroriem, izmeklētājiem un tiesnešiem;

9. aicina Krievijas Federācijas varas iestādes, īstenojot Lietuvas Republikas un Padomju Savienības Federatīvās Sociālistiskās Republikas 1991. gada 29. jūlija Līgumu par pamatu attiecībām starp valstīm, izvērtēt to personu atbildību, kuras 1991. gada 11. līdz 13. janvārī vadīja agresiju pret Lietuvas valsti vai piedalījās tajā, un palīdzēt Lietuvas Republikas tiesībaizsardzības iestādēm panākt taisnīgumu 13. janvāra lietā;

([2]) https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx

10. aicina Krievijas Federācijas un Baltkrievijas varas iestādes atsaukties uz Lietuvas Republikas savstarpējās tiesiskās palīdzības pieprasījumiem 13. janvāra lietā;

11. aicina Krievijas varas iestādes nodrošināt, ka Krievijas Federācijas amatpersonas pārtrauc bezatbildīgo dezinformāciju un propagandas paziņojumu sniegšanu par 13. janvāra lietu;

12. aicina dalībvalstis gadījumā, ja no Krievijas Federācijas tiek saņemti pieprasījumi par savstarpēju tiesisko palīdzību saistībā ar 13. janvāra lietā iesaistīto Lietuvas prokuroru un tiesnešu kriminālvajāšanu Krievijas Federācijā, uzskatīt šo lietu par politiski motivētu, cieši sadarboties ar Lietuvas varas iestādēm un atteikties šajā lietā Krievijas Federācijai sniegt tiesisku palīdzību;

13. aicina Interpola lietu kontroles komisiju (*CCF*), kura ir atbildīga par to, lai netiktu pieļauti politiska rakstura ļaunprātīgi apcietināšanas orderi, ziņot par jebkuru starptautisku apcietināšanas orderi, kas tiek pieprasīts par apsūdzētajām Lietuvas amatpersonām; aicina visas dalībvalstis un citus *ICPO*–Interpola Statūtu parakstītājus ignorēt visus starptautiskos apcietināšanas orderus par apsūdzētajām Lietuvas amatpersonām; aicina Interpolu neņemt vērā nevienu Krievijas pieprasījumu izsniegt orderi saistībā ar 13. janvāra lietu;

14. aicina visas dalībvalstis nenodot Krievijai personas datus, ko tā varētu izmantot kriminālprocesos pret Lietuvas tiesnešiem, prokuroriem un izmeklētājiem;

15. aicina dalībvalstis Eiropas līmenī pilnībā sadarboties jautājumā par to politikas nostādnēm attiecībā uz Krieviju, jo lielāka saskaņotība un labāka koordinācija ir svarīgi, lai panāktu efektīvāku ES politiku, un pielikt lielākas pūles noturības izveidei, kā arī strādāt pie praktiskiem risinājumiem, kuru mērķis ir atbalstīt un stiprināt demokrātiskos procesus un neatkarīgu tiesu varu;

16. aicina Padomes un Komisijas priekšsēdētājus, PV/AP un dalībvalstis turpināt cieši sekot šādām lietām, ierosināt šo jautājumu izskatīšanu dažādos formātos un sanāksmēs ar Krievijas Federāciju un ziņot Parlamentam par viedokļu apmaiņu ar Krievijas varas iestādēm, vienlaikus pilnībā tās informējot par Eiropas Savienības vienotību un solidaritāti šajā lietā, tāpat kā arī citās saistītās lietās; mudina dalībvalstis pieminēt šo lietu, sazinoties ar Krievijas varas iestādēm;

17. uzdod priekšsēdētājam šo rezolūciju nosūtīt Komisijas priekšsēdētāja vietniecei / Savienības augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos, Padomei, Komisijai, dalībvalstu valdībām un parlamentiem, Eiropas Padomei, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijai, kā arī Krievijas Federācijas un Baltkrievijas prezidentam, valdībai un parlamentam.